

Ярослав ТАРАС

ДЕРЕВ'ЯНІ ВОРОТА І ОГОРОЖІ МОЛДОВИ: АРХІТЕКТУРНО-ДЕКОРАТИВНИЙ АСПЕКТ¹

У статті на основі польового матеріалу комплексно досліджуються дерев'яні ворота, огорожі. Встановлено, що за архітектурно-конструктивним вирішенням ворота споруджувалися в головному чотирьох типів із властивими їм характеристиками. З'ясовано, що на їх пропорцію та художнє рішення впливали: навколишнє середовище, економічний стан господаря, функціональне призначення. Значну декоративну роль відіграла верхня частина стулки воріт і хвіртка. Кожен район мав свій архітектурно-художній мотив, який формувався на основі геометричного, рослинного, антропоморфного орнаменту й урізноманітнювався накладними елементами. Детально розглянуто декорування верхньої частини воріт, дашків, фронтонів, гребеня. Здійснено класифікацію стовпів за архітектурно-декоративним вирішенням та встановлено, що їх вирішення залежало від художнього оформлення стулки і дашка. Проведено типологію всіх огорож, які побутують в Молдові.

Ключові слова: ворота, хвіртка, огорожа, декор.

© Я. ТАРАС, 2012

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 4 (106), 2012

Хата в Молдові немислима без воріт, різноманітних за архітектурно-конструктивними вирішеннями та декоративними оздобленнями, які залежать від району проживання та світогляду господаря.

Архітектурно-конструктивні вирішення воріт та їх декоративні прикраси базувались на протистоянні розсіяному повсюдно в природі злу. Українці Молдови та молдавани вірили, що в навколишньому середовищі панує зло. Зводячи ворота за принципом замкнутого контуру, розміщуючи на них різноманітні декоративні зображення і обереговий орнамент, вони хотіли перетворити свою садибу в недоступне для зла сховище. Ворота, які зводилися по незамкнутому контуру, також мали оберегові знаки, які розташовувалися на стовпах.

З часом оберегово-магічні елементи воріт перейшли в розряд декоративних і стали представляти обличчя господаря, його рівень сприйняття народних традицій та сформованої на цій основі естетики. Декоративне оздоблення залежало від конструкції воріт і розміщалося то на стовпах, то на покрівлі, стулках і хвіртках, чи на фігурних накладках глухих площин.

Залежно від конструкції, а також декоративного оформлення, ворота можна поділити на чотири основних типи.

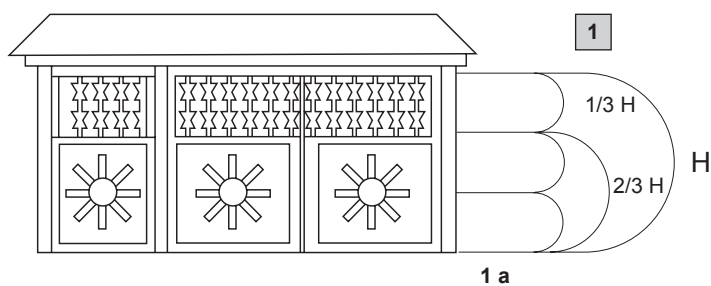
До першого типу відносяться ворота, утворені на основі трьох чотирикутних однієї висоти стовпів, перекритих зверху дво-, чотирисхилими дашками. Сам простір воріт по горизонталі ділиться на ширший просвіт, в якому розміщені стулки воріт, і вузький, зайнятий хвірткою.

Крім того, самі стулки діляться на глуху закриту нижню частину воріт, яка займає дві третини висоти, і верхню (кимп де сус), складену з ажурної орнаментальної решітки. Стулки можуть також бути повністю глухими.

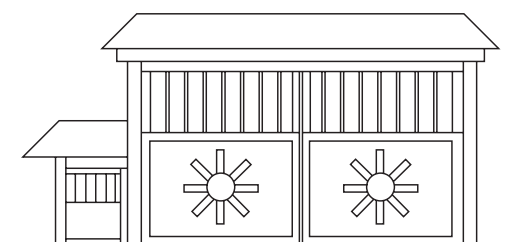
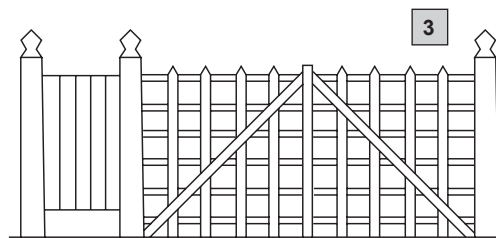
Перший тип воріт переважає в селах центральної лісної частини Молдови, названої «Кодри».

Цей тип воріт має свій підтип. Сюди належать ворота, організовані також трьома стовпами: двома високими, що утворюють простір стулки воріт, і одним

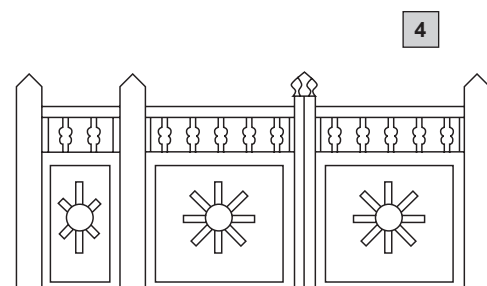
¹ Наша публікація ґрунтується на польових дослідженнях автора протягом 1972—1986 рр. з метою написання монографії «Народна архітектура Молдови». Складовою цієї праці є також архівні та опубліковані матеріали дослідника молдавського декоративно-ужиткового мистецтва М. Лившиця «Декор в народній архітектурі Молдавіи». — Кишинев: Штиинца, 1971. — 92 с. Графічна частина виконана автором в 1986—1990 рр., доповнена обмірами в 2011 р.

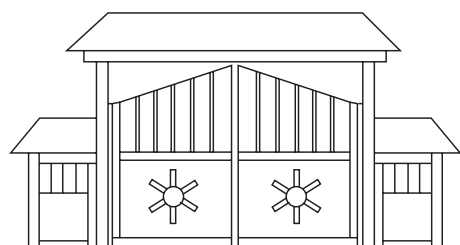
1 a

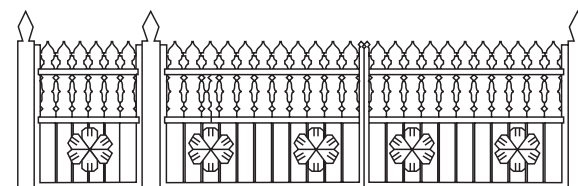
1 b

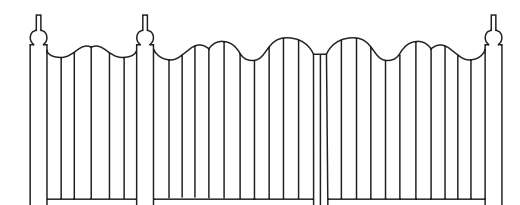
4 a

1 c

4 b

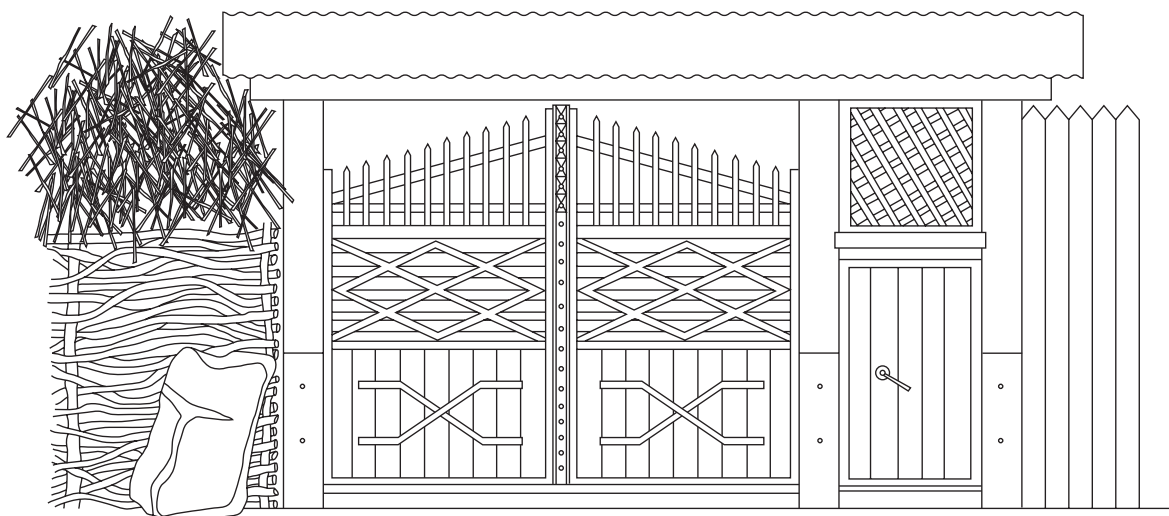
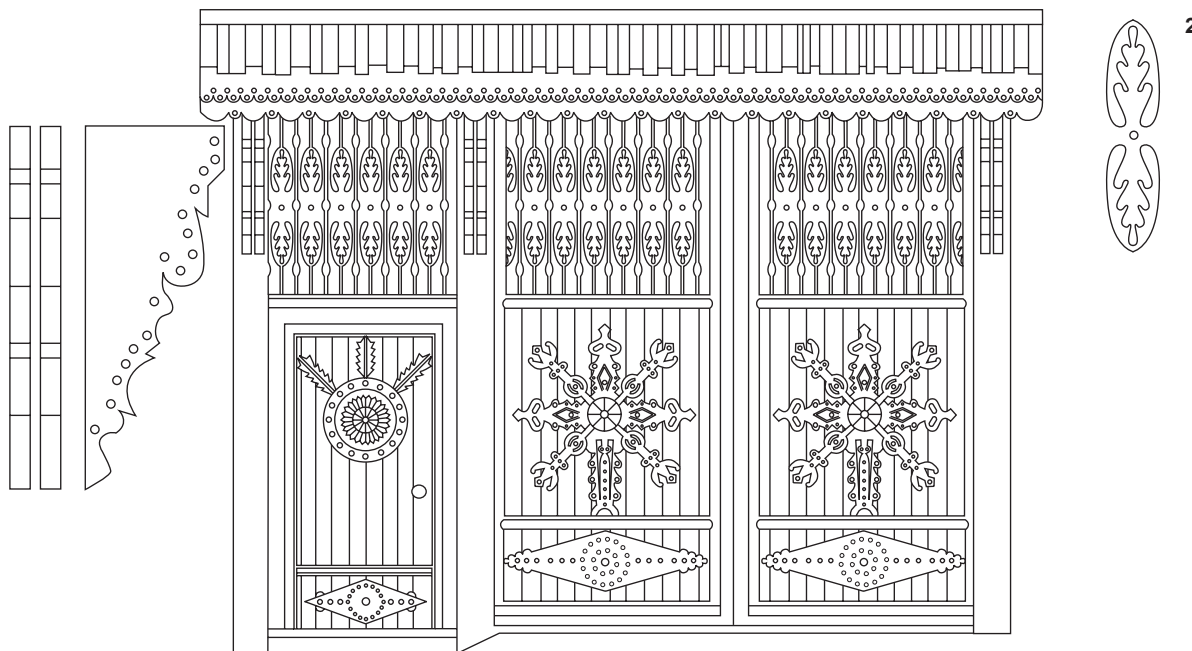
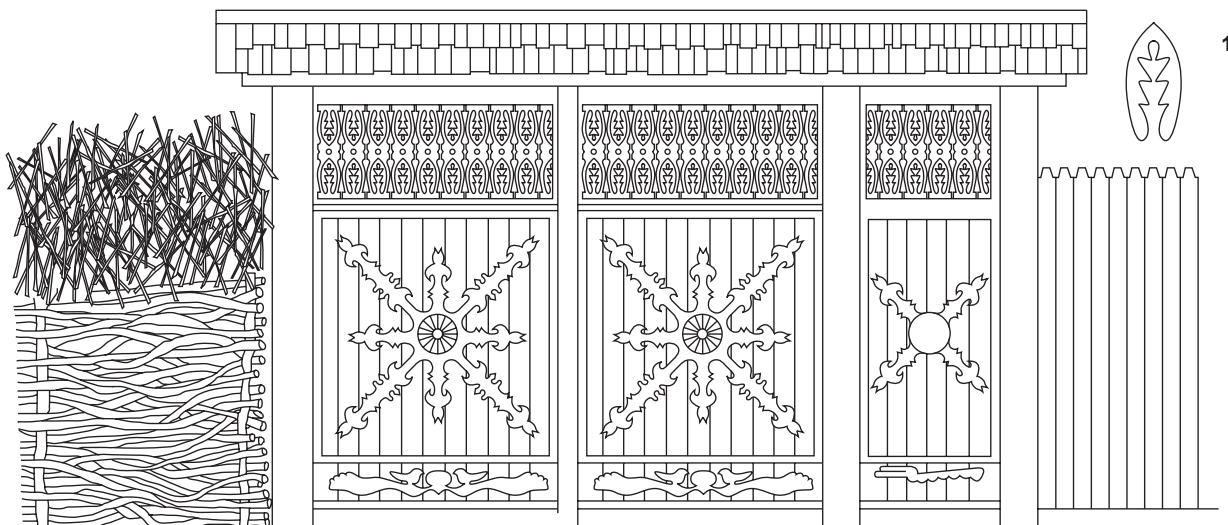
2 a

2

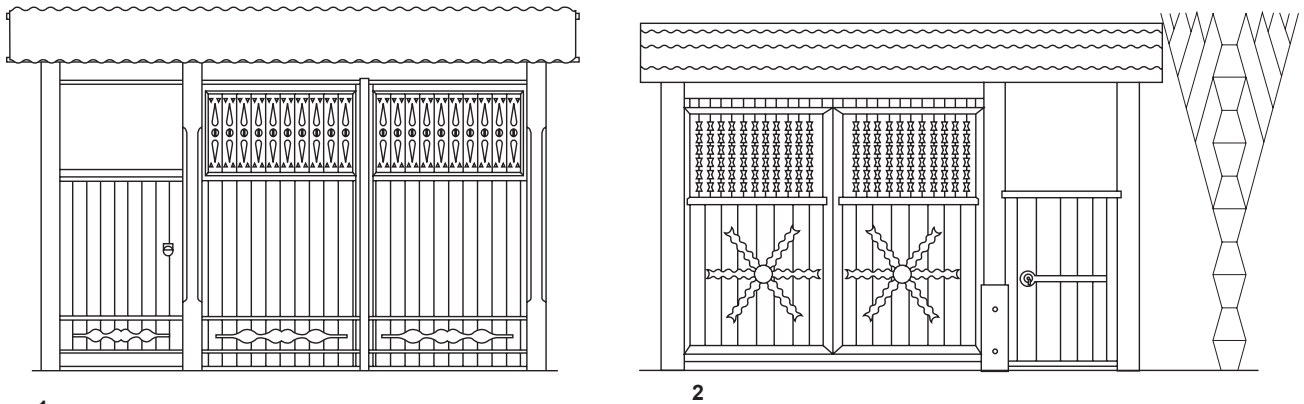
Основні типи воріт. 1 a — ворота, утворені на основі трьох чотирикутних однієї висоти стовпів, перекритих зверху дво-, чотирисхилими дашками; 1 b — ворота, організовані також трьома стовпами: двома високими, що утворюють простір стулок воріт, і одним низьким, що утворює просвіт хвіртки; кожний просвіт перекритий зверху власним двоххилим дашком; 1 c — ворота утворені чотирма стовпами, двома високими, що утворюють простір стулок воріт і двома низькими, що створюють простір хвіртки, що мають свої дашки; 2 a — ворота, утворені на основі трьох стовпів, суцільних дощатих стулок і хвіртки, що мають часто півкругле, трикутне чи фігурне геометричне завершення; 2 b — ворота з тими самими конструктивними принципами організації, але відрізняється підходом до декору стулок і хвіртки; 3 — ворота простого архітектурно-конструктивного рішення: три низькі стовпи, решітчасті стулки воріт і хвіртка; 4 a — ворота, утворені трьома низькими стовпами, стулки воріт і хвіртки декоруються накладними точеними деталями; 4 b — ворота, утворені трьома низькими стовпами, стулки воріт суцільні і декоровані

2 b

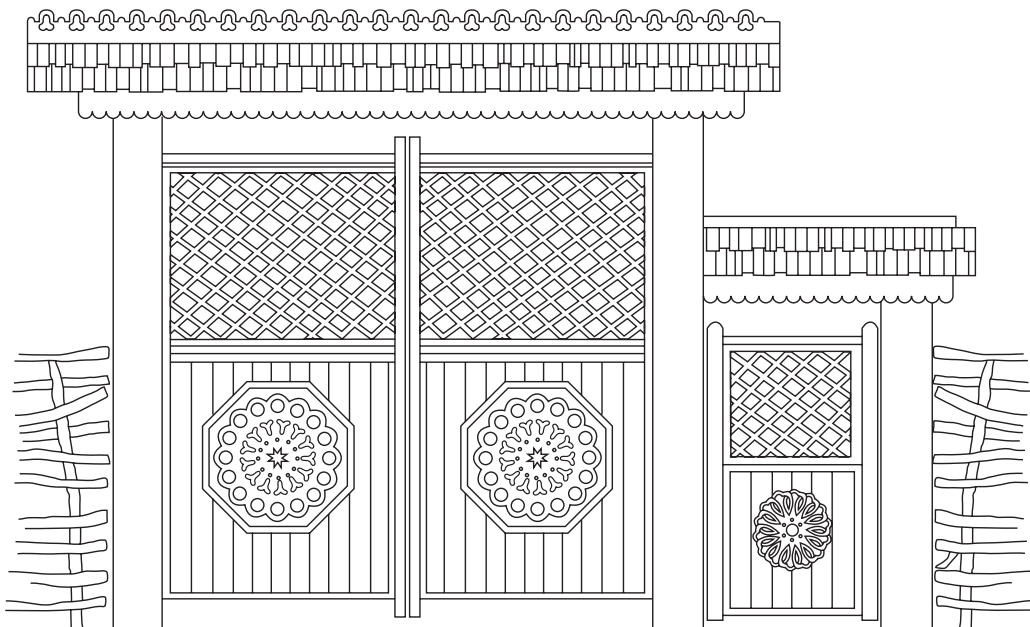
Дерев'яні ворота типу 1а.: 1, 3 — Садова Каларашський р-н; 2 — Долна Каларашський р-н

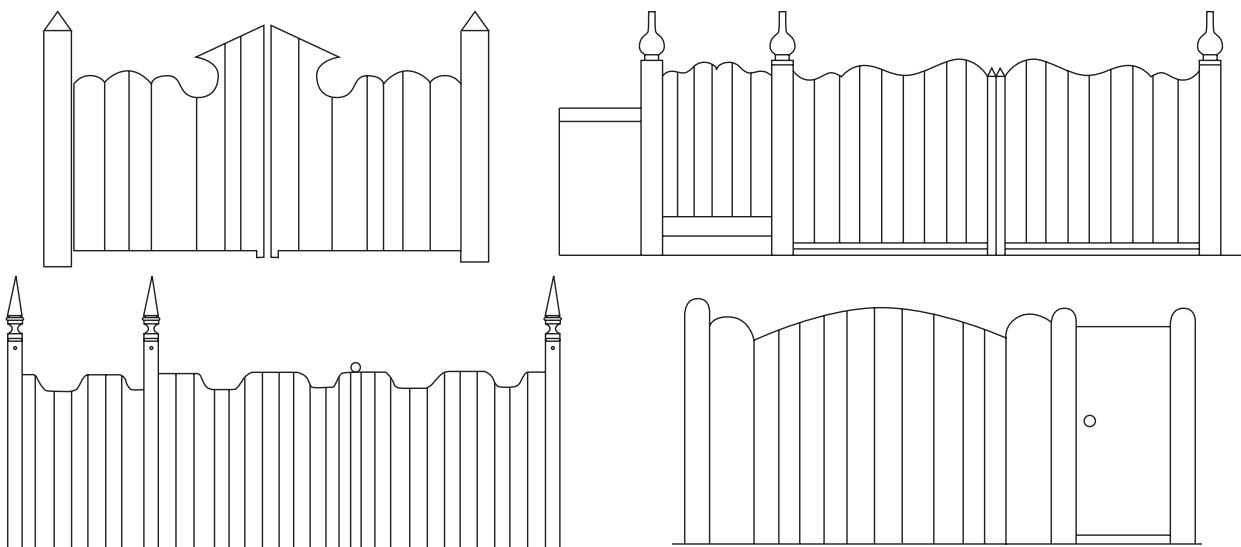
1

2

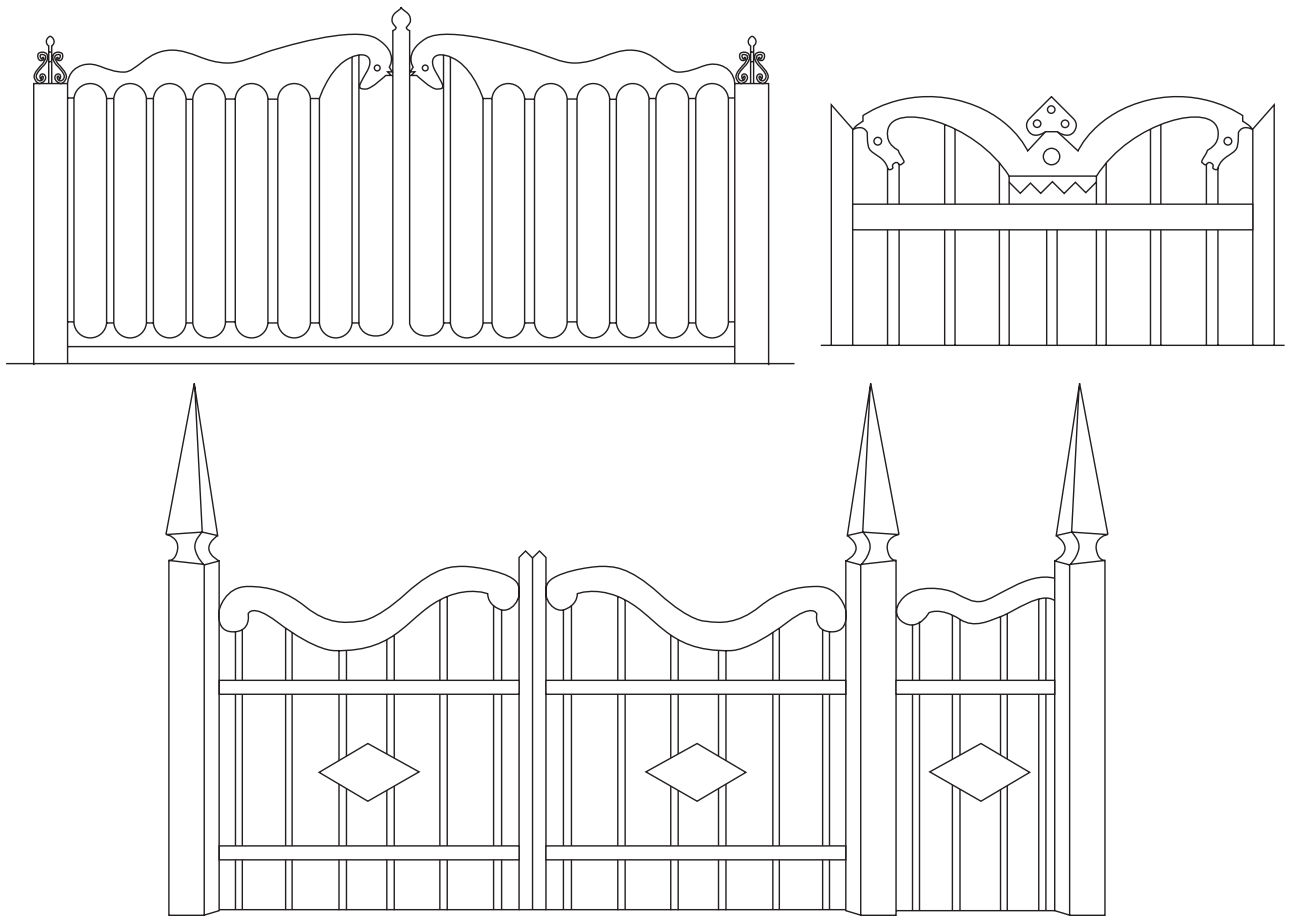
Дерев'яні ворота типу 1 а.: 1 — Садова Каларашський р-н; 2 — Фрумоса

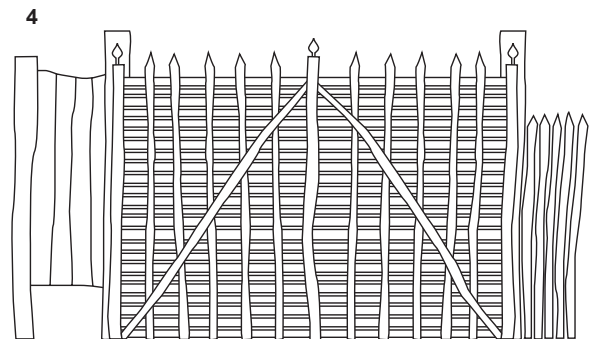
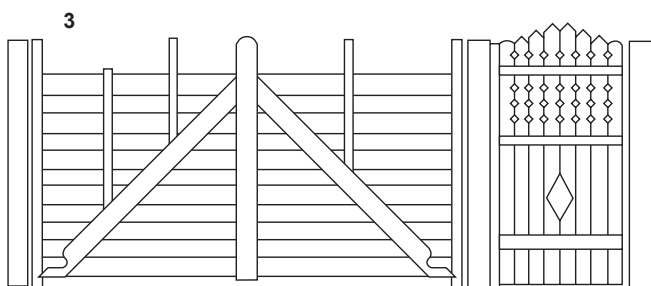
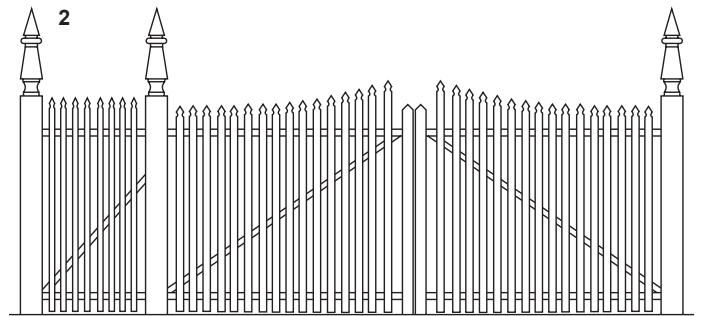
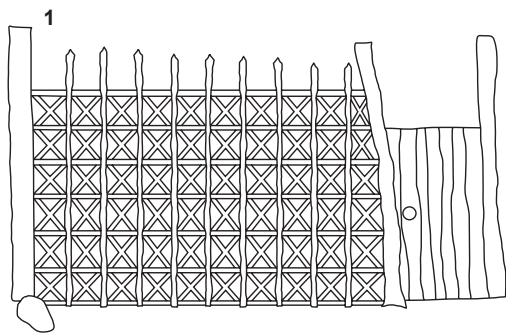
Дерев'яні ворота типу 1 б. Долна Каларашський р-н

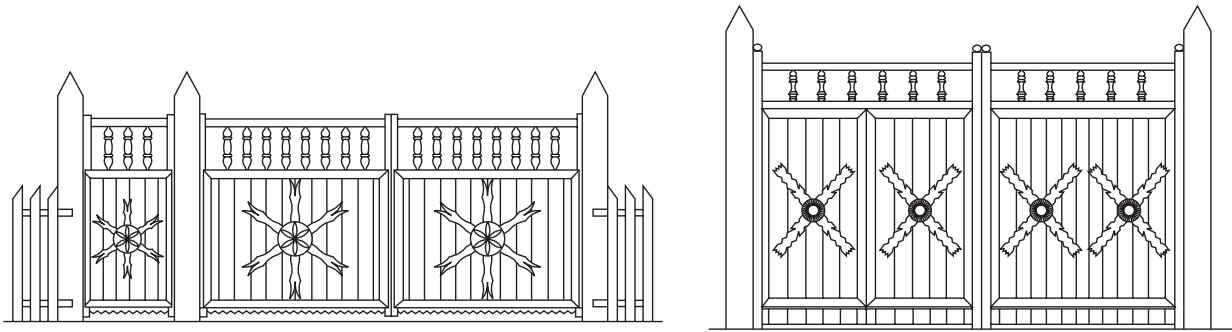
Дерев'яні ворота типу 2 а характерні для прикордонних території між Україною і Молдовою

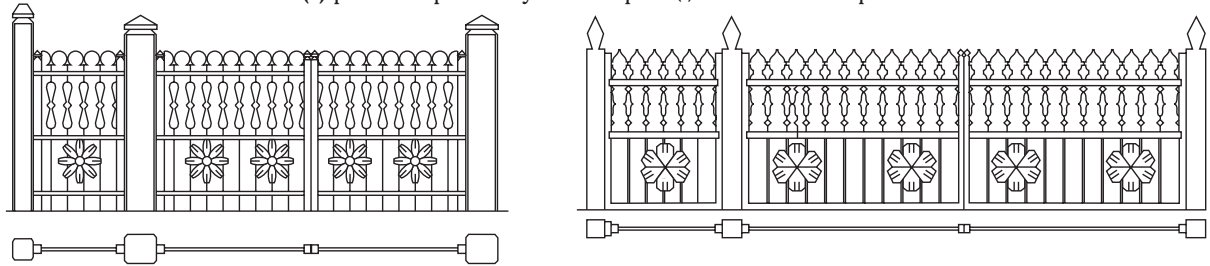
Дерев'яні ворота типу 2 в. с. Гріманкауци (Бричанський р-н)

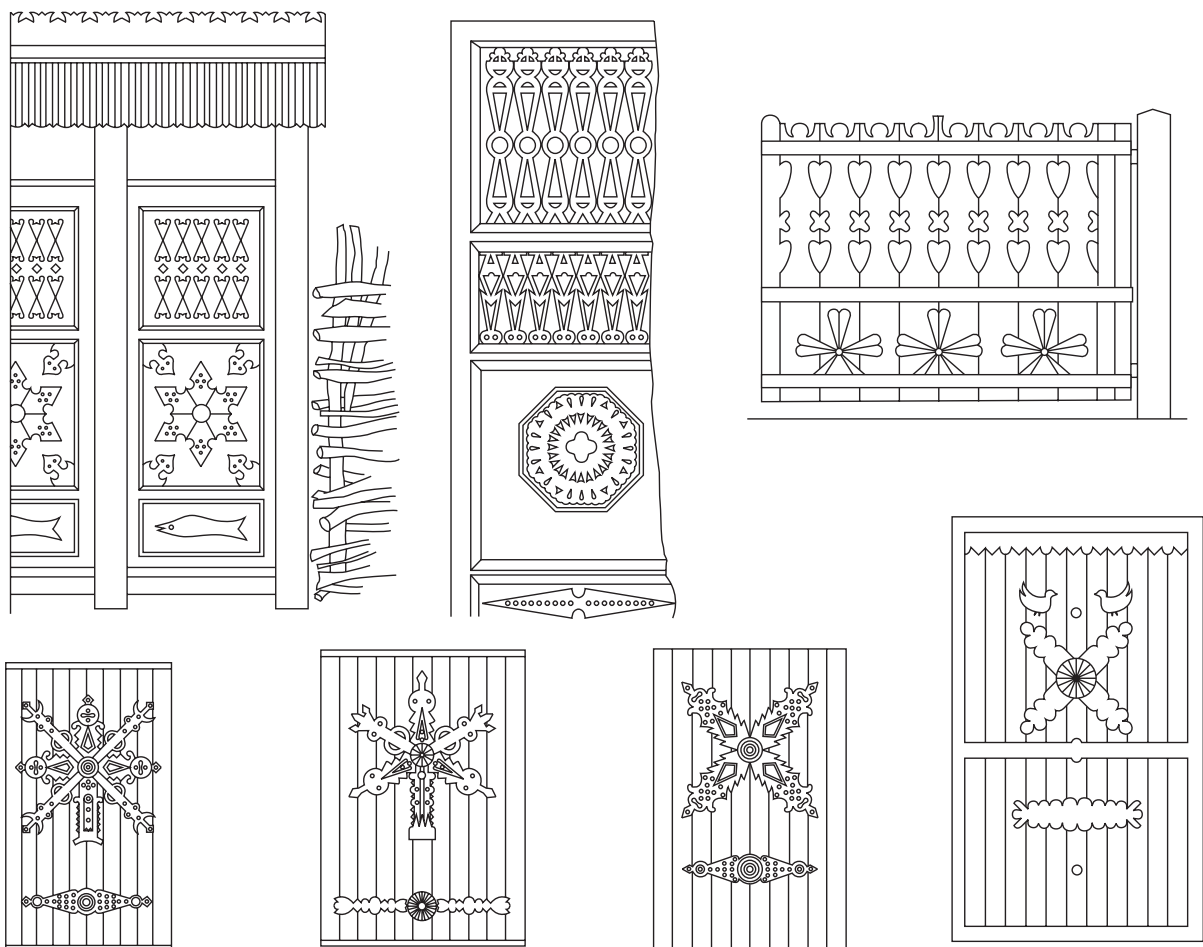
Дерев'яні ворота типу 3: 1, 3, 4 — Буцени Котовський р-н; 2 — Мошана Дондюшанський р-н

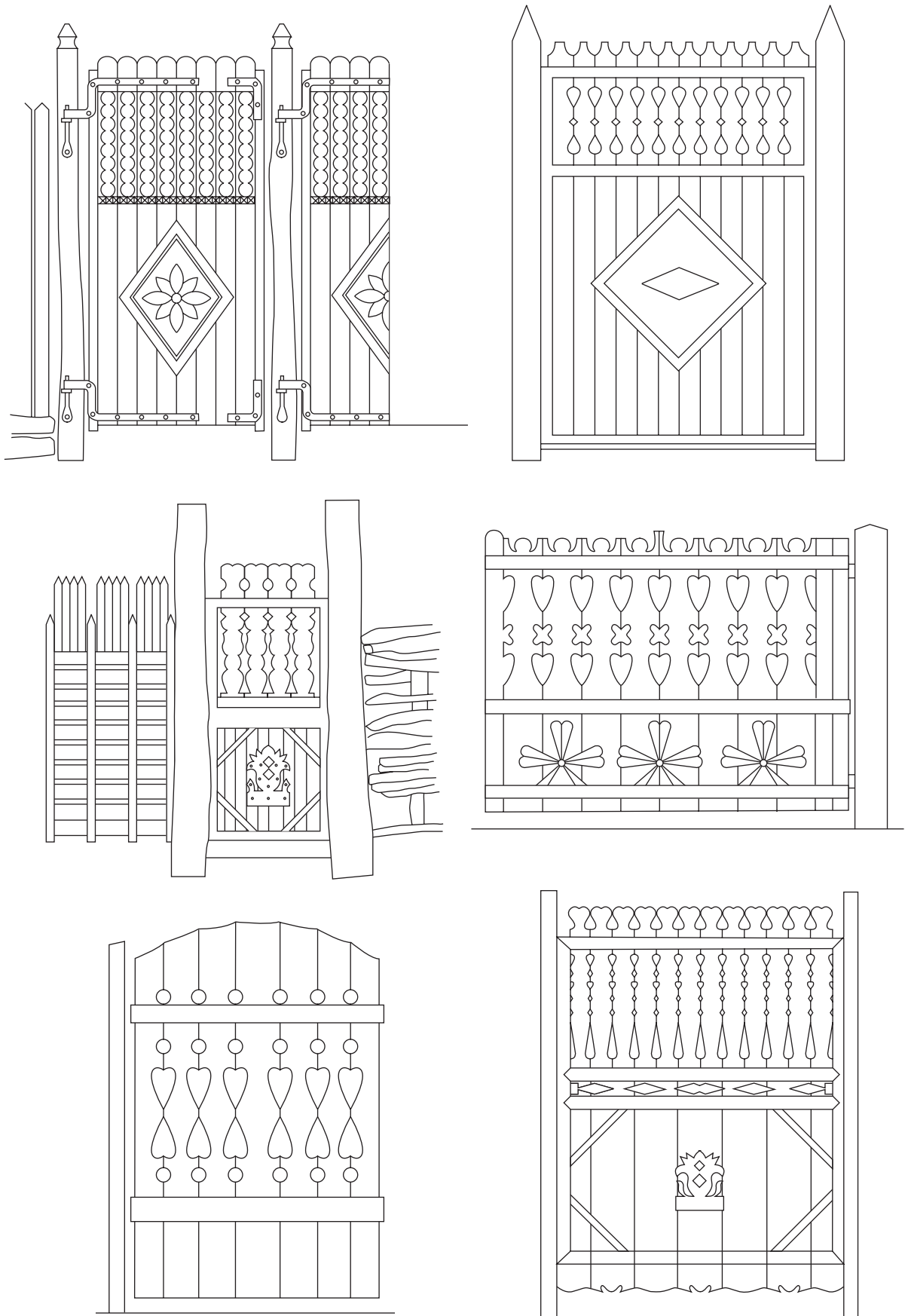
Дерев'яні ворота типу 4 а. Старі Редени Унгенський р-н

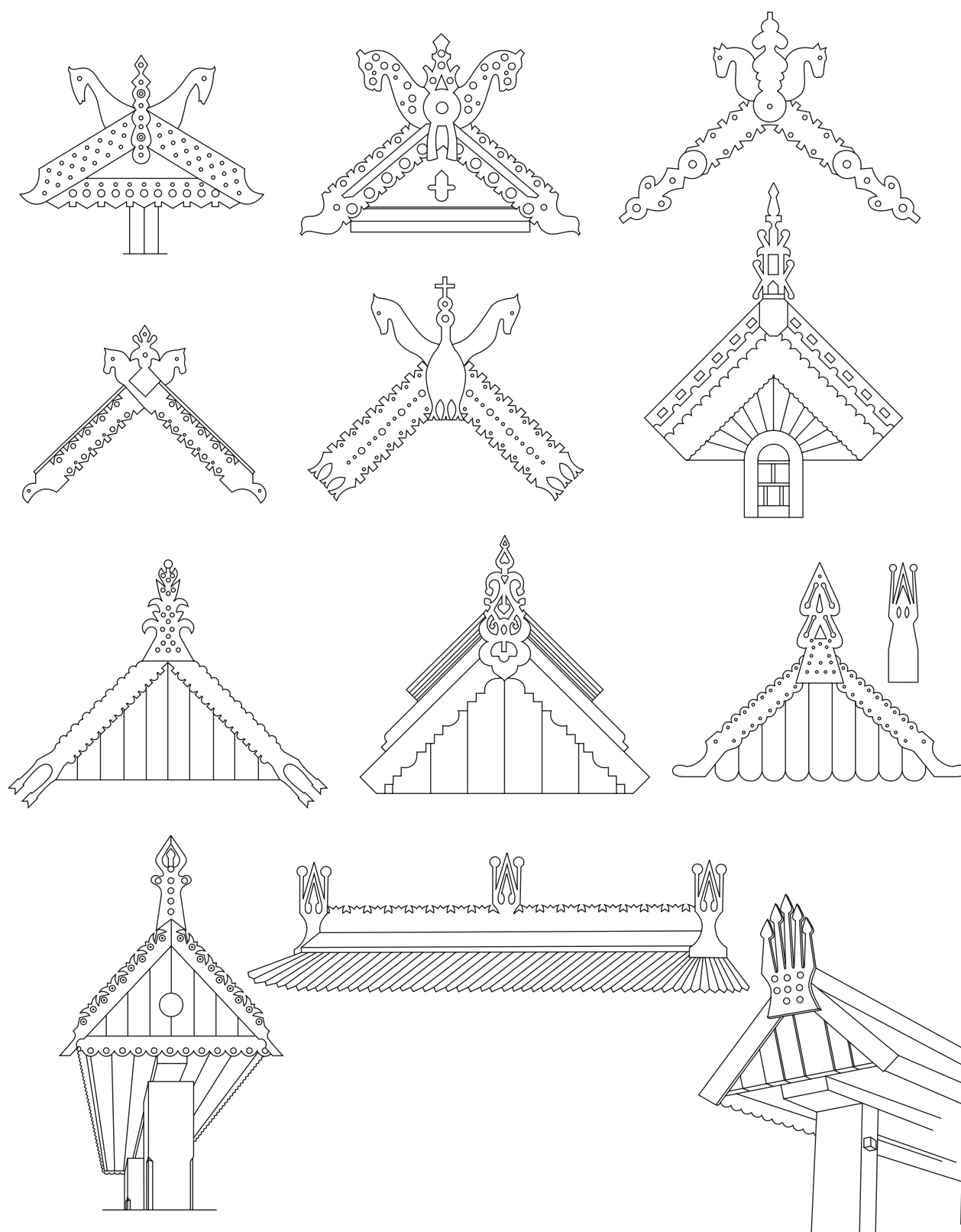
Дерев'яні ворота типу 4 б. Коючени Унгенський р-н

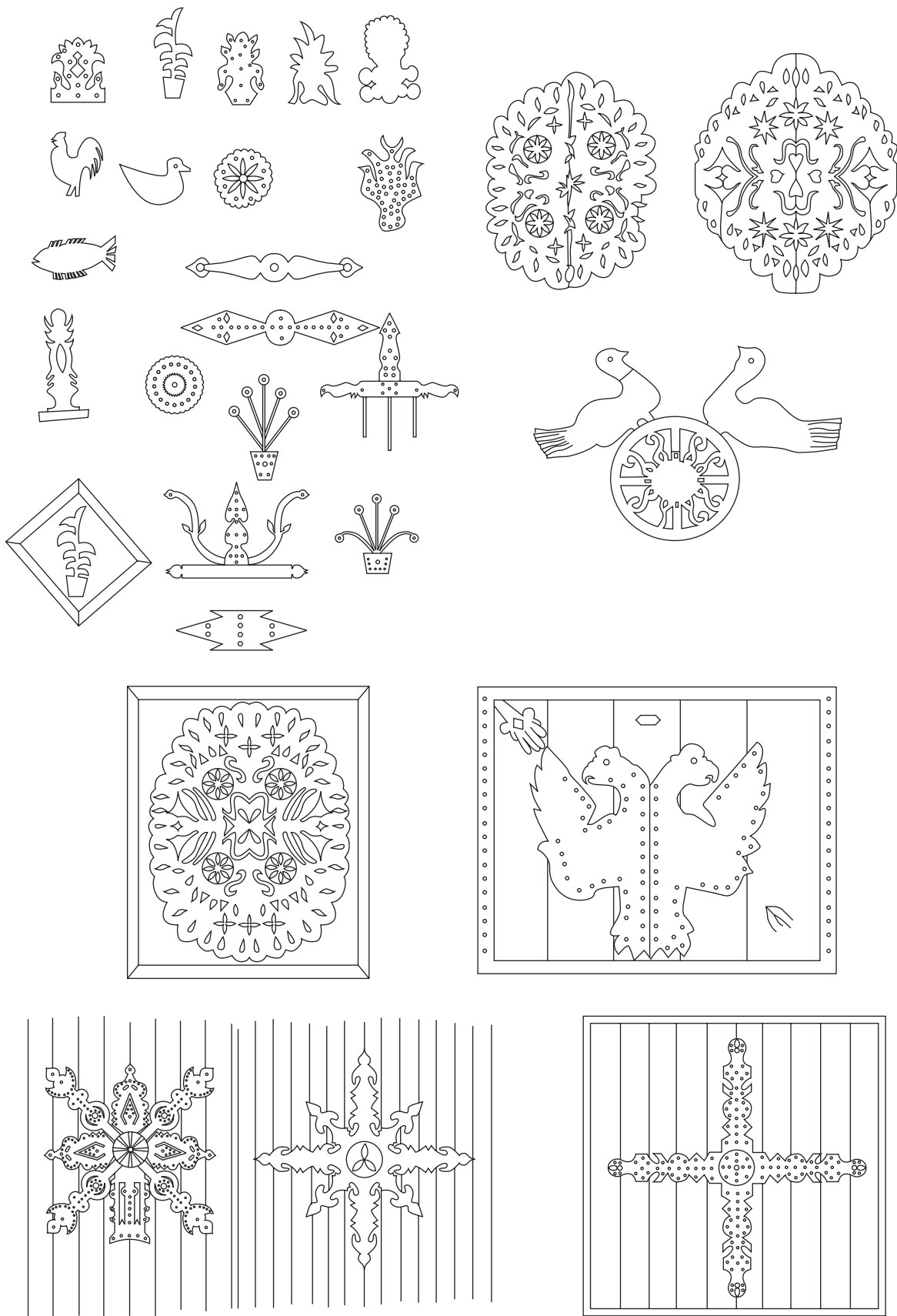
Приклади декорування воріт та хвірток

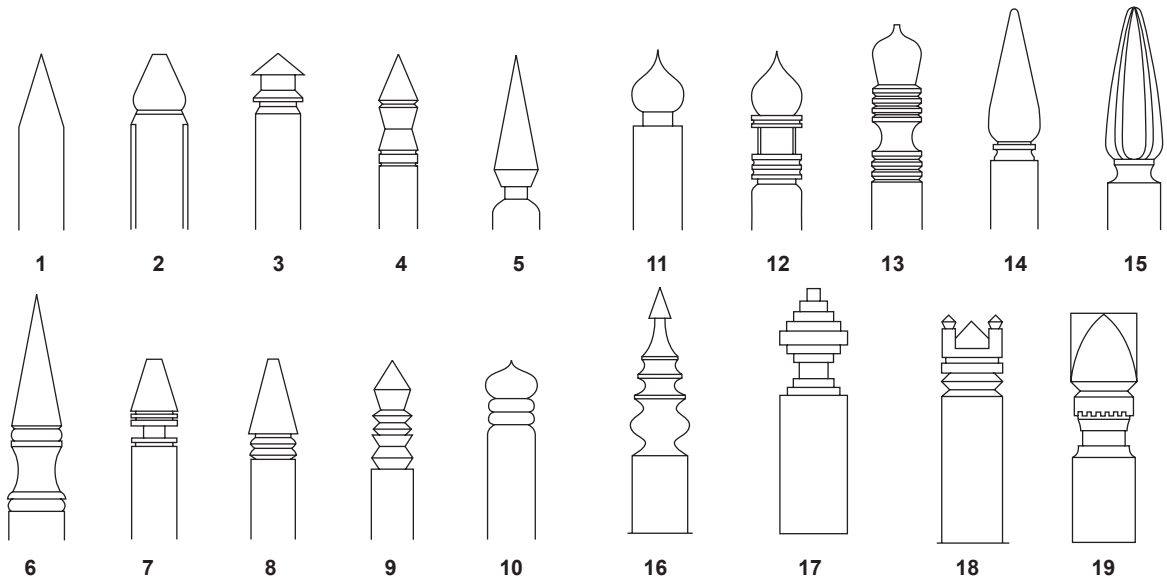
Приклади декоративно-художнього вирішення хвірток

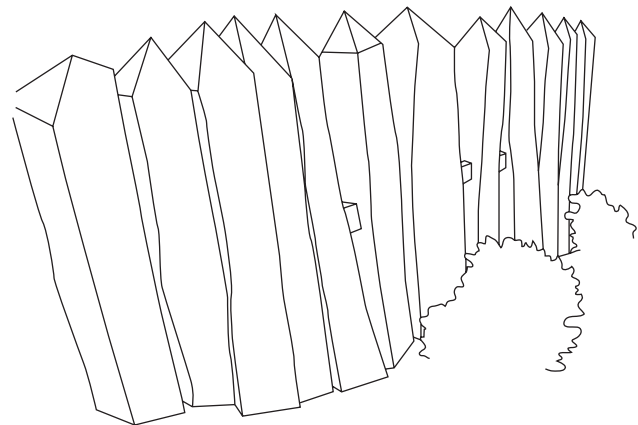
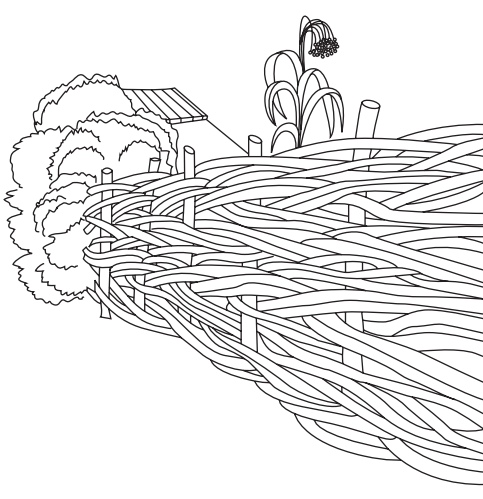
Причілки воріт. Центральна зона Молдови (Кодри)

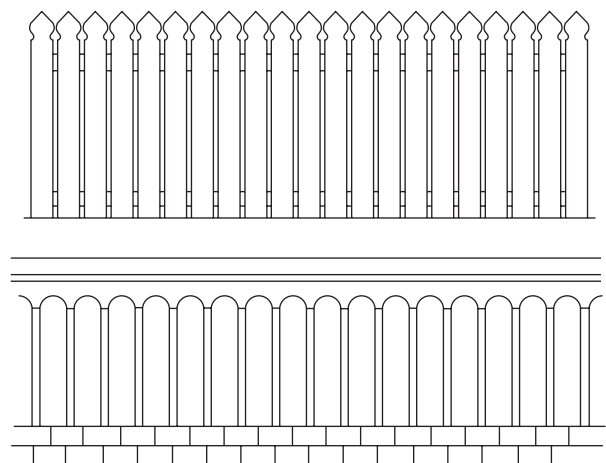
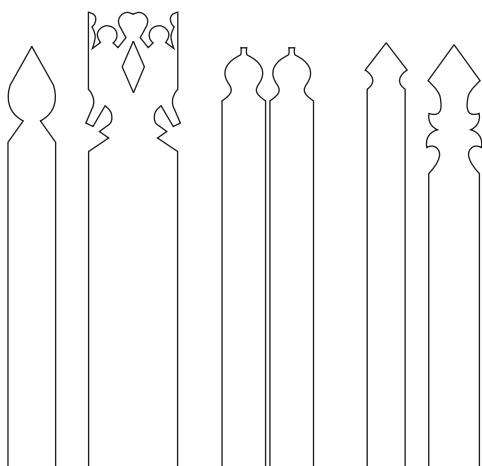
Накладні декоративні елементи ступок, воріт. Центральна зона Молдови (Кодри)

Завершення дерев'яних стовпів воріт, хвірток та огорожі. Північні та Центральні райони Молдови. 1—9 — шатрові прості та складні; 10—13 — цибулясті; 14, 15 — у вигляді бутона; 16—19 — складної композиції

Огорожі. 1 — Тин. Старі Редени Унгенський р-н; 2 — Частокіл. Марандени Фалештський р-н

Приклади штахет та штахетних парканів

низьким, що утворює просвіт хвіртки; кожний просвіт перекритий зверху власним двосхилим дашком. Кращі взірці таких воріт були в селах Деренев (Dereneu Călărași), Ходжинешть (Khodzhinesht') Онишкани (Onișcani Călărași), Речула (Rechiula Călărași) Каларашський р-н.

Рідкісними є ворота, утворені за цим принципом, але чотирма стовпами. На основі двох низьких стовпів, розташованих по обох боках від стулки воріт, робляться дві хвіртки, що мають свої дашки [Речула (Rechiula) Каларашський р-н].

До другого типу відносяться ворота, утворені на основі трьох стовпів, суцільних дощатих стулок і хвіртки, що мають часто півкругле, трикутне чи фігурне геометричне завершення.

Такі ворота можна зустріти повсюдно, вони ніде не переважають, крім сіл, що прилягають до кордону з Україною. Подібні конструктивні та декоративні прийоми організації воріт ми можемо побачити в Чернівецькій, Хмельницькій та Вінницькій областях.

Витонченості суцільному масиву дощок надає не тільки мальовнича крива лінія верху стулок, але і декоративні накладки, що обрамляють лінію завершення стулок і хвіртки або членують її по вертикалі. Декоративні накладки можуть розташовуватися в інших місцях глухої площини.

Сьогодні натрапити високохудожні ворота такого типу доволі складно. Найбільш цікавими є зразки, де горизонтальні бруси стулок на воротах і хвіртках виконані у вигляді кінських голів [с. Гриманкуаці (Grimăncăuți) Бричанського р-ну]. В середині цих воріт є своєрідний декоративний центр, утворений головами двох коней.

Осібне місце в цій групі посідають ворота, де чотирьохгранний стовп має півкругле завершення, в якому зображено «коесо часу», або розетка солярного знаку із бахромою, що звисає, а нижня частина прикрашена ромбовидними мотивами.

Ця група також має дуже велику підгрупу, з тими самими конструктивними принципами організації, але відрізняється підходом до декору стулок і хвіртки. Ця підгрупа має прийоми декорування стулок, притаманні першому типу.

Найстаріші і найбільш самобутні в художньому відношенні ворота можна було зустріти в південних і центральних районах Молдови (сс. Зубрешти

(Zubrești) Страшенський р-н, Гриманкуаці (Grimăncăuți) Бричанський р-н).

До третього типу відносяться ворота простого архітектурно-конструктивного рішення. Їх конструкція проста: три низькі стовпи, решітчасті стулки воріт і хвіртка. Стулки воріт і хвіртка складені з тонких рейок, жердин або дощок. Зустрічаються такі ворота здебільшого в південних районах Молдови, але трапляються і на півночі, ще рідше — в центрі. Незважаючи на простоту, вони мають конструктивну і декоративну витонченість, яка проявляється в раціональній організації огорожуючої площини на основі рейок і жердин, що перетинаються під прямим кутом або по діагоналі, утворюючи геометричний візерунок.

До четвертого типу відносяться ворота, що споруджувалися по конструктивній схемі першого і другого типу, але відрізняються іншими прийомами декоративного оформлення. В першу чергу для декорації верхньої частини стулок, воріт, хвіртки і накладних деталей використовуються точені на токарському верстаті дерев'яні елементи. Такі ворота можна зустріти в центральній частині Молдови, рідше — на півдні. До цієї групи варто віднести і новаторські пошуки створення воріт з бетону і металу. Необхідно відзначити, що у всіх типах воріт, починаючи з 1970-х рр., замість дерева стали застосовувати бетонні та металеві елементи.

Цікаве вирішення воріт першого типу можна зустріти в с. Буцен (Butsen) Котовський район, де народний майстер дотримується багатовікової традиції, використовує бетон і метал. Стовпи виконані з бетону, декорованого у вигляді виноградної лози, стулки воріт і хвіртки — металеві, також декоровані орнаментом з металевих прутів, коників, фронтон дашка декорований ажурною різьбою з оцинкованої бляхи.

Не менш цікаву інтерпретацію воріт другого типу ми можемо зустріти в селах на півночі, в центрі та півдні краю. Тут народний майстер також замінив дерево на бетон і метал, але зберіг традицію і вміло використав нові якості матеріалів для декорації.

Особливу художню цінність представляють ворота першого типу, які ми розглянемо більш детально. Їх можна зустріти в селах Каларашського Долна (Dolna), Садова (Sadova), Деренев (Dereneu), Онишкани (Onișcani), Пиржолтени (Purzholten), Страшенського Трушени (Truseni), Кожушна

(Kozhushna), Зубрешти (Zubresht), Лозово (Lozova) та інших районів. У цьому типі необхідно особливо відзначити знайдені народним майстром пропорції воріт відповідно до навколишнього середовища і вертикальне членування воріт, побудоване на контрасті важких глухих і легких (у вигляді «різьбленого» мережива) частин стулук.

У цьому типі значну декоративну роль відіграє верхня частина стулук воріт і хвіртки. Стулки заходять впритул одна до одної вертикальними дошками, які по контуру мають вирізаній лучковою пилкою орнамент. Орнаментальні ритми створюються отворами, які майстри називають «очка» (окюр), у вигляді кругів, трикутників, ромбів, овалів, хрестиків, сердечок, людських фігур та ін. Мережива можуть утворюватися прорізом як всередині дошки, так і з її боку, що сприяє творенню великої кількості різноманітних узорів.

Майже кожному селу притаманний свій орнамент, але разом з тим весь район має свій визначений мотив. Всі мотиви можна розділити на три групи: геометричні, рослинні і антропоморфні.

Найчастіше геометричні мотиви організуються на основі ромба, двох ромбів на стержні або перехрещених кругів і коліс. Такі мотиви ідуть з глибини віків, де ромб — символ дерева життя, а круг належить до солярних знаків [5, с. 461]. На основі ромба цікаві мережива воріт можна зустріти в сс. Долна (Dolna), Садова (Sadova).

Рослинні мотиви зазвичай стилізують листя або стовбур дерева. Особливо яскраво виражений мотив листя на воротах сіл Долна (Dolna) і Пиржолтени (Purzholten), які створюють яскраве враження чогось відомого. Необхідно відзначити, що ці узори мають візантійське походження і широко застосовувались в декорації не тільки воріт.

Ще більше винахідливості проявляють народні майстри у створенні антропоморфних мотивів. Тут можна побачити найрізноманітніші мотиви: окремо жінку або чоловіка з шапками; чоловічків, що взяли за руки, подорожуючих, монахів тощо. Всій цій орнаментиді притаманна пластична і ритмічна виразність. Коріння цього орнаменту виводиться від схематичних антропоморфних фігур-ідолів.

Необхідно зазначити, що іноді у фігурах можна розглядити визначений настрій — ліричний чи суворо аскетичний. Цей настрій змінюється залежно від стану і уяви людини в даний момент.

Без уваги не залишена і нижня частина стулук воріт чи хвіртки. Набраний із шалівки загальний масив дощок полегшується і урізноманітнюється різними фігурними накладками.

Улюбленими композиційними мотивами накладок є такі, де в основі композиції лежить коло. За цим принципом організована розетка на зразок квітки або сонця з променями у вигляді стилізованих стебел, антропоморфних і стріловидних мотивів, що сходяться до центру або розходяться від нього. Поряд можна зустріти накладки у вигляді стилізованого вазона, квітки чи зооморфних фігур, серед яких — зображення жінки з піднятими руками, риби, фантастичних тварин та різноманітних птахів: півня, качки, двоголового орла, голуба. Багато з цих зображень мають давнє походження, їх символіка походить з глибини століть. Декорування воріт рибою в місцевості, віддаленій від води, можна пояснити ім'ям Ісуса Навіна, що згідно з біблійною легендою, є попередником Христа. Перекладається «син риби». Це в древньому Римі образ його позначався знаком риби. Риба у слов'ян символізувала плодючість, багатство, сексуальну силу, мудрість [1, с. 417—418].

На півдні і в центральних районах Молдови в декорі дуже часто можна зустріти коло з двома ромбами по боках або ромб зі стріловидними мотивами, що відходять від нього. Подібні мотиви можна побачити на щитах воїнів і будинках на рельєфах колони Трояна. Хочу приєднатися до думки багатьох вчених, що ще рано говорити про пряму тяглість традицій між декором воріт, хат, та колоною Трояна, потрібні більш скрупульозні дослідження, але ці факти повинні бути зазначені [2, с. 178].

Цікаві накладки виконані у вигляді розетки-сонця, всередині декорованої квітами, зірками, елементами на основі комбінації кривих і стріловидних ліній. Вони часто займають велику частину глухої площини стулки і можуть бути обрамлені. Їх високохудожній малюнок надає воротам особливої витонченості та монументальності. Необхідно зазначити, що ворота з двома хвіртками менше декоруються, вони мають часто простий орнамент решітки стулук і хвіртки. Естетичний бік досягається завдяки складному архітектурному рішенням.

У воротах першого типу хвіртка, перекрита своїм дашком, членується по вертикалі за тим самим принципом, що стулки. Ворота з повністю глухими стул-

ками і хвіртками декоруються накладними елементами та мальовничою підрізкою верху полотна стулки і хвіртки. Велика увага в цьому типі приділяється декоруванню верхньої частини фронтона дашка.

Як на будинках, так і на воротах таке завершення складається із вертикального різьбленого елемента, прибитого до торцевої частини гребеня і вітрових дощок (причелин), кінці яких декоровані. Вирішення вертикального елемента завершальної частини фронтона дуже різноманітні. Найчастіше тут можна зустріти різні композиції у вигляді громових знаків, геометричні форми. Популярним є також завершення у вигляді об'ємно-контурних зображень птахів і тварин.

Для обробки кінців вітрових дощок, випущених понад гребенем даху, використовуються старовинні мотиви контурного рисунка у вигляді кінських або павичевих голів «коників», які повернені в протилежні боки.

Такі декоративні елементи фронтона в свій час були не чим іншим, як магічними оберегами. Вони майже такі, що і на будинках: одинарний солярний знак, або знайомі нам три сонця, що символізують день від ранку до вечора, або священні зображення (кінь, богиня, птахи).

Лаконічна, скупа, гранично узагальнена обробка з магічним смислом створює виразне завершення фронтонів, свідчить про тонке розуміння народним майстром декоративних завдань. Такі мотиви завершення можна зустріти в народній архітектурі Молдови [3, с. 39].

Стовпи воріт виконували не тільки конструктивну функцію, а й були їх прикрасою. В основному стовпи воріт були прямокутного або квадратного січення, завершувалися верхком. Найпростіші завершення були у вигляді двосхилого даху або чотирихилої піраміди. Декорування стовпа під пірамідою дашка здійснювалося поясками, шийками непростого профілю.

До другої групи входять завершення, що мають м'які плавні обриси (у вигляді цибулини, бутона квітки). Як і в першому типі, вони також декоровані поясками та шийками.

Декор стовпів пропорційно залежав від декорування стулок. Якщо декор стулки був бідний, то основний акцент робився на стовпах.

Найстарші взірці стовпів відносяться до кінця XIX ст. Вони відрізнялись високою майстерністю

виконання і самобутністю, їх можна було ще зустріти в 50—60-х рр. XX ст. у лісовій зоні Кодру у селах Ворнічени (Vorinchen) Страшенського р-ну, Кожушна (Kozhushna) Страшенського р-ну, Речула (Rechiula) Каларашського р-ну, Страшени Страшенського р-ну. В їх рішеннях відчувається культура форми, яка могла бути лише наслідком творчої тягlosti багатьох поколінь майстрів.

В цій групі є також завершення, виконані у вигляді скульптурної композиції. Цікавим є взірць в с. Кожушна (Kozhushna) Страшенського р-ну, вирішений у вигляді піраміди, яка закінчується по кутах чотирма антропоморфними стовпчиками, які оперезують піраміди знизу і стережуть її зверху своїми силуетами. Силует стовпчиків нагадує чоловічків або ідолів. Вся композиція під пірамідою декорована поясками, середній з яких орнаментований. Стрункий малюнок різьби і витримані пропорції надають стовпові і воротам сильне декоративне звучання. Не менш цікаві завершення стовпів в Липканах (Lipkan) Єдинецького р-ну, Микауцах (Mikeuts) Страшенського р-ну, виконані у вигляді скульптурної групи, що закінчується у першому випадку квіткою, а в другому — пірамідою.

Оригінальним є вирішення стовпа в с. Липкани: верхня частина — у вигляді чотирисхилого даху з фронтонами, відділена від нижньої частини декорованими поясками і складними профілями [3, с. 40].

Завершення стовпа в с. Дрепкауці (Drepsauți) Бричанського р-ну нагадує п'ятирусний зіккурат, що починається з тіла стовпа, ярусами піднімається вгору, в образі якого можна побачити антропоморфну фігуру ідола, або багатозаломний верх церкви.

До цієї групи можна віднести завершення, сформовані на основі численних поясків, валиків, викружок, які закінчуються витягнутим пірамідальним шпилем і нагадують колони храмів у мініатюрі.

Такі завершення можна зустріти в Дондюшанському (с. Климауці (Klimauts), Цауль (Tsaul), Бричанському (с. Маркауці (Merkeuts), Фалештському (с. Марандени) районах.

Зовсім інші завершення мають стовпи воріт першого і другого типів в молдавських селах Чернівецької області і в селах Бричанського, Єдинецького районів. В їх основі лежать ті ж принципи, що в першому і в другому типах, але вони мають стрункіші пропорції завдяки високим чотиригранним пі-

рамідам або злегка витягненим цибулькам і бутонам. Завдяки сильно видовженим формам вони виглядають монументально, хоча стулки і хвіртки декоровані бідно. Їх скульптурний силует вирубується сокирою та вирізається лучковою пилкою. Такі стовпи можна зустріти в селах Гриманкауци (Grimăncăuți), Требисоуци (Trebeseuts), Коликауци (Kolshkeuts) (Бричанський р-н), Гординешти (Gordinesht) (Єдинецький р-н).

Старі взірці воріт і стовпів центральних і північних районів в с. Гриманкауци (Grimăncăuți), Зубрешти (Zubresht) Страшенського р-ну та ін., на нашу думку, не є молдавськими. Появилися вони більше століття назад із сусідніх областей України, що межують з Молдовою, і за цей час постійно отримували місцеві особливості як в загальній композиції, так і в декорі.

До четвертої групи належать чотиригранні стовпи, які мають завершення у вигляді півкруга або піраміди, а сама фасадна площина прикрашена контурною різьбою, що може бути розмальована. У верхній частині стовпа може знаходитися коло чи розетка солярного знака із звисаючою бахромою, а нижня частина прикрашена ромбовидними мотивами. Такі стовпи можна зустріти в Бричанському районі, наприклад в с. Дрепкауци (Drepsăuți).

У багатьох випадках завершення ворітних стовпів є не що інше, як обереги, призначення яких — відлякувати і відганяти від дому всяку нечисть; в інших випадках — це елементи складної символіки.

Пірамідальне завершення має давнє коріння, що йде з мистецтва стародавнього Сходу, де обеліск був об'єктом солярного культу і втілював у собі «зв'язок неба з землею». Стовпи, що завершуються у вигляді бутонів та квітів, символізують джерело життя.

Важливе значення в селянській садибі займають огорожі, які намагаються виконати в ансамблі з ворітьми, або на контрасті до них.

Найдавніші огорожі — частокіл та плетені. Їх можна було зустріти в ХІХ — на поч. ХХ ст. повсюдно. Конструктивна схема їх зведення всюди була однаковою, але є і відмінності. В зоні Кодр плетені огорожі (тин, пліт) робились високими, з товстих жердин. Їх завершували «шапкою» з хмизу, гілок колючих чагарників, що не тільки робило неприступною садибу, а й надавало їм мальовничий колорит.

Вибір типу огорожі залежав від її функціонального призначення. Так, ділянка забудови, садиби, город оточували плетеними огорожами, вони не доходили до воріт садиби. Ділянка від воріт, де знаходився житловий будинок, огорожувалася дощатим парканом. На півдні робились огорожі з очерету.

На зміну тинам, плотам прийшли дощаті паркани, що робились у вигляді глухої площини або з проміжками між штахетами. На півночі Молдови використовуються паркани, виконані з широких дощок, укладених горизонтально між стовпами.

Паркани з горизонтальною дошкою можуть бути щільними або мати світлові проміжки. Такі паркани можна зустріти в Дондюшанському (сс. Клімауци (Klimauts), Цауль (Tsaul), Вишора) та інших районах півночі Молдови [4, с. 231].

Для надання декоративності глухі площини парканів декоруються накладками або членується рейками-нащільниками. Завершення штахетної дошки може бути найрізноманітніше.

Найбільший інтерес представляють паркани, що набираються впритул одна до одної дощок з однаково фігурно-вирізнаними по боках рисунками, та ті, що мають розвинуте декоративне завершення.

Для надання огорожам більшої декоративності в штахетний ритм паркану через 2 м вставляється широка дошка, в верх якої декорований прорізним рисунком. Такі вставки між стовпами роблять по всьому периметру огорожі, вони є обереговими знаками, що охороняють садибу від проникнення злиднів. Сюжет цієї вставки — жінка з піднесеними руками.

Немислимим є старовинний паркан в українців Молдови без начеплених на коли битих горшків, які мали магічну силу — не пропускати нікого за огорожу садиби.

На превеликий жаль, сотні стовпів і огорож ХІХ — поч. ХХ ст. з різноманітними завершеннями не були в свій час зафіксовані, отож утрачено великий фактичний матеріал. Сьогодні дуже важко всебічно узагальнити цей матеріал та подати його для наших наступних поколінь. Розглянутий нами матеріал і особливо його графічна частина складає понад 700 рисунків, що стане значним здобутком у компенсації втрачених артефактів.

1. *Войтович В. Українська міфологія / В. Войтович. — К. : Либідь, 2002.*

2. Каждан С. От Христа к Костянтину / С. Каждан. — М., 1965.
3. Лившиц М.Я. Декор в народной архитектуре Молдавии / М.Я. Лившиц. — Кишинев : Штиинца, 1971.
4. Малая история искусств. Искусство древнего востока. — М. : Искусство, 1976.
5. Рыбаков Б.А. Язычество древней Руси / Б.А. Рыбаков. — М. : Наука, 1988.

Yaroslav Taras

ON WOODEN GATES AND FENCES IN MOLDOVA IN ARCHITECTURAL AND DECORATIVE ASPECTS

In the article written on the ground of field materials have been considered some examples of wooden gates and fences. In the study has been claimed that after architectural and constructive design there had been four types of gates; each one has been accompanied with its characteristics. Findings have been made that proportions and artistic features of gates have been influenced by environmental conditions and by a landlord's economical status as well as functional predestination; quite significant decorative part has been played by the upper part of folds and wickets. In the past every region had its own architectural decorative motif formed on the ground of geometrical, floral or anthropomorphic ornaments differentiated by inlaid details. In details have been reviewed decorations in the upper part of gates, sheds fronts and ridges. Classification of pillars after architectural decorative finishing has been presented with

the finding that the mentioned finishing had dependent on artistic design of folds and sheds.

Keywords: gate, wicket, fence, décor.

Yaroslav Taras

ДЕРЕВЯННЫЕ ВОРОТА И ОГРАДЫ МОЛДОВЫ: АРХИТЕКТУРНО-ДЕКОРАТИВНЫЙ АСПЕКТ

На основе полевых материалов рассматриваются деревянные ворота и ограды. Установлено, что в соответствии с архитектурно-конструктивным решением ворота соорудались четырех типов, дается характеристика каждого типа. Определено, что на пропорции и их художественное решение влияли окружающая среда, экономическое положение хозяина, функциональное предназначение; значительную декоративную роль играла верхняя часть сводимых половин ворот и калиток. Каждый район имел свой архитектурно-художественный мотив, формировавшийся на основе геометрического, растительного, антропоморфного орнамента и разнообразившийся накладными деталями. Детально рассматривается декорирование верхних частей ворот, покрытий, фронтонов, гребня. Приведена также классификация столбов в соответствии с их архитектурно-декоративным решением, установлено, что их решение зависело от художественного оформления сводимых половин и покрытия. Рассмотрены все виды оград.

Ключевые слова: ворота, калитка, ограда, декор.